บทที่ 1
บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการดำเนินธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศ อันได้แก่ การนำเข้าและการส่งออกสินค้าและบริการ ถือว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะการส่งออก ซึ่งจะเห็นได้จากสัดส่วนของมูลค่าการส่งออกเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ที่มีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น คิดเป็นประมาณร้อยละ 56.8 ในปี พ.ศ. 2543 (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2545: ออนไลน์) ดังนั้นหากประเทศสามารถส่งออกสินค้าได้ในปริมาณที่สูง ก็จะทำให้เศรษฐกิจของประเทศสามารถขยายตัวและพัฒนาต่อไปได้ สิ่งที่สำคัญยิ่งสำหรับการดำเนินธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศ ก็คือ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เนื่องจากประเทศแต่ละประเทศต่างก็มีเงินตราในสกุลที่แตกต่างกันออกไป อาทิ บาทไทย เยนญี่ปุ่น ดอลลาร์สิงคโปร์ มาเลเซียริงกิต ฟิลิปปินส์เปโซ เป็นต้น ดังนั้นการดำเนินธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศจึงจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศอย่างเลี่ยงไม่ได้ โดยอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจะมีหน้าที่เป็นสื่อกลางในการรับหรือชำระเงินตราต่างประเทศที่เกิดจากการทำธุรกรรมนั้น ซึ่งการซื้อขายเงินตราต่างประเทศนั้นจะดำเนินการผ่านทางตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ โดยมีผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ ประกอบด้วย ธนาคารพาณิชย์ นายหน้า ตัวแทนซื้อขายเงินตราต่างประเทศและเอกชนอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่ซื้อขายเงินตราต่างประเทศ เช่น โรงแรม บริษัทนำเที่ยว สนามบิน เป็นต้น จุดมุ่งหมายของตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ก็คือ การโอนอำนาจซื้อจากเงินตราสกุลหนึ่งไปยังเงินตราอีกสกุลหนึ่ง หรือเป็นการแลกเปลี่ยนหรือทำการซื้อขายเงินตราต่างประเทศสกุลหนึ่งกับเงินตราต่างประเทศอีกสกุลหนึ่ง

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้ใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนมาแล้วด้วยกันหลายระบบ โดยครั้งล่าสุด เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนจากระบบตะกร้าเงินมาใช้ระบบแบบลอยตัวภายใต้การจัดการ (Managed Float Exchange Rate) ซึ่งเป็นผลมาจากวิกฤตการณ์ทางการเงิน ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็เพื่อให้ค่าเงินเคลื่อนไหวขึ้นลงเป็นไปตามกลไกตลาด ซึ่งคาดว่าจะช่วยให้การส่งออกของประเทศปรับตัวสูงขึ้นหรือสามารถส่งออกได้มากขึ้น ทำให้ดุลการค้าของไทยดีขึ้นและมีความได้

เปรียบทางดุลการค้า แต่อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่ประเทศไทยได้ใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวนั้นกลับทำให้ค่าเงินบาทเกิดการปรับตัวอย่างรุนแรง จนกระทั่งอ่อนตัวลงต่ำสุดอยู่ที่ระดับ 57 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2541 หรืออ่อนลงกว่าร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับช่วงก่อนที่จะมีการใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว จากการที่ค่าเงินบาทอ่อนค่าลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงนี้ ในช่วงแรกไม่ได้ช่วยให้ดุลการค้าของประเทศปรับตัวดีขึ้น แต่กลับก่อให้เกิดปัญหาหนี้ต่างประเทศที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากที่ต้องแบกรับภาระ ทั้งหนี้ภาครัฐบาลและภาคเอกชน เนื่องจากไม่ได้มีการป้องกันความเสี่ยงจากภาวะอัตราแลกเปลี่ยนไว้ล่วงหน้า เพราะเดิมก่อนหน้านั้นไทยใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบตะกร้าเงินที่ค่าเงินมีการเคลื่อนไหวอยู่ในช่วงแคบ ๆ สถาบันการเงินต่าง ๆ จึงไม่ได้ทำการป้องกันความเสี่ยง ซึ่งจากเหตุการณ์ครั้งนั้นก็ได้ก่อให้เกิดเป็นปัญหาตามมามากมาย เช่น ปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ปัญหาการว่างงาน เป็นต้น ซึ่งยังต้องดำเนินการแก้ไขกันต่อไปในปัจจุบัน

เมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบจัดการ ก็เท่ากับว่าแรงซื้อขายในตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจะเป็นตัวหลักในการกำหนดค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐฯ โดยอัตราแลกเปลี่ยนจะมีการเคลื่อนไหวขึ้นลงเป็นไปตามอุปสงค์และอุปทานของเงินในตลาด ส่งผลทำให้ค่าเงินบาทสามารถที่จะแกว่งตัวหรือมีความผันผวนอ่อนไหวตามแรงซื้อขายในตลาด หรืออาจกล่าวได้ว่าอัตราแลกเปลี่ยนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความอ่อนไหวต่อปัจจัยที่เข้ามากระทบ ซึ่งสิ่งนี้ก็ก่อให้เกิดความยุ่งยากมากขึ้นสำหรับสถาบันการเงินที่ทำหน้าที่ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และบริษัทที่ทำการส่งออกหรือนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ รวมถึงบุคคลอื่น ๆ ที่ต้องใช้อัตราแลกเปลี่ยนเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ เช่น นักลงทุน นักเก็งกำไร เป็นต้น ความผันผวนและความไม่แน่นอนของค่าเงินภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวนี้ จะส่งผลกระทบต่อภาวะการค้า การลงทุน และการก่อหนี้ต่างประเทศตามไปด้วย โดยเฉพาะภาวะการค้าต่างประเทศความไม่แน่นอนของค่าเงินจะส่งผลกระทบอย่างมากสำหรับธุรกิจที่ต้องใช้เงินตราต่างสกุลในการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งที่มิได้คาดหมายไว้ก่อน อาจหมายถึงการปรับเปลี่ยนจากกำไรมาเป็นขาดทุนได้

ดังนั้น การศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนและความสัมพันธ์ของอัตราแลกเปลี่ยนกับตัวแปรอื่น ๆ ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ปริมาณเงิน รายได้ประชาชาติที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ย และดัชนีราคาสินค้าผู้บริโภค จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพราะจะเป็นการช่วยลดความเสี่ยงจากภาวะความผันผวนของค่าเงินดังกล่าวได้ อันจะทำให้การดำเนินธุรกรรมการค้าระหว่าง

ประเทศสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศสามารถพัฒนาต่อไปได้อย่างต่อเนื่องและไม่มีอุปสรรค โดยรัฐบาลสามารถวางแนวนโยบายทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกันกับประเทศอื่น ๆ ภายในภูมิภาคได้อย่างถูกต้อง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อประยุกต์ใช้โคอินทิเกรชันและแบบจำลองเอเรอร์คอร์เรคชันกับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของแต่ละประเทศในภูมิภาคเอเชีย
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของแต่ละประเทศในภูมิภาคเอเชีย

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้เห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตราแลกเปลี่ยนและความสัมพันธ์ของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของแต่ละประเทศในภูมิภาคเอเชีย
2. นำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินหรือวางแนวนโยบายของประเทศ เพื่อลดความเสี่ยงอันเกิดจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

1.4 **ขอบเขตในการศึกษา**

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตราแลกเปลี่ยนและความสัมพันธ์ของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย โดยได้นำเทคนิคโคอินทิเกรชันและแบบจำลองเอเรอร์คอร์เรคชันมาใช้กับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราสกุลต่าง ๆ เทียบกับดอลลาร์สหรัฐฯ ของประเทศที่สำคัญ ๆ ในภูมิภาคเอเชีย จำนวน 6 ประเทศ ได้แก่ ไทย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ โดยจะทำการศึกษาตั้งแต่ช่วงที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวภายใต้การจัดการ (Managed Float Exchange Rate) ซึ่งข้อมูลที่ได้นำมาใช้เป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (time-series data) รายเดือน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2540 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2545

1.5 นิยามศัพท์

ตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Foreign Exchange Market) คือ สถานที่ที่มีการซื้อขายเงินตราสกุลหนึ่งเปรียบเทียบกับเงินตราสกุลของอีกสกุลหนึ่ง

อัตราแลกเปลี่ยนปัจจุบัน (Spot Rate) คือ อัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดไว้สำหรับการซื้อขายเงินตราต่างประเทศที่มีการส่งมอบเงินตราทันที หรือไม่เกินสองวันทำการถัดไป (Business day) เพื่อให้เวลาในการดำเนินการส่งมอบ

อัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า (Forward Rate) คือ อัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดไว้สำหรับการซื้อขายเงินตราต่างประเทศที่มีการซื้อขายกัน ณ เวลาปัจจุบันแต่มีการส่งมอบหรือโอนเงินตรากันในอนาคต ซึ่งมีระยะเวลาการส่งมอบมากกว่า 2 วันทำการ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University